

THE NOTION AND STATISTICAL PARAMETERS OF PRISON CRIMINALITY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Cornel OSADCII

Doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului
Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Chișinău, Republica Moldova
e-mail: osadchy_cornel@mail.ru
<https://orcid.org/0000-0002-8872-0509>

Valentin CHIRIȚA

Doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului
Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Chișinău, Republica Moldova
e-mail: valentin-chirita@yandex.ru
<https://orcid.org/0000-0002-7711-022X>

Preventing and fighting crime is a priority for any rule of law. The essential guidelines are also the preservation of the state's role as guarantor of personal security, prevention of recidivism of previously convicted persons, etc. Not only the administration of penitentiary institutions plays a special role in this process, but also the complex of preventive measures aimed at excluding tension in conditions of increased conflict between individuals. Therefore, the crimes committed while serving the sentence negatively influence the state of order established in the penitentiary institutions, a fact that makes it difficult to carry out the basic tasks of the penitentiary system. All this creates a difficult situation in the interpersonal relations of the people serving the criminal sentence, also leads to the decrease of the trust of the convicts in the employees of the penitentiary institutions. This article is focused on some doctrinal approaches regarding prison crime, as well as on revealing the statistical parameters of prison crime in the Republic of Moldova for the period of 2016-2021.

Keywords: *penitentiary criminology, penitentiary crime, convicts, recidivism, prison sentence, penitentiary, penitentiary system.*

NOȚIUNEA ȘI PARAMETRII STATISTICI AI CRIMINALITĂȚII PENITENCIARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Prevenirea și combaterea criminalității constituie o prioritate pentru orice stat de drept. Orientările esențiale sunt, de asemenea, păstrarea rolului statului ca garant al securității personale, prevenirea criminalității recidive a persoanelor anterior condamnate etc. Nu doar administrarea instituțiilor penitenciare joacă un rol special în acest proces, ci și complexul de măsuri preventive orientate spre excluderea tensiunii în condiții de conflict sporit între indivizi. Prin urmare, infracțiunile săvârșite în perioada ispășirii pedepsei influențează negativ starea de ordine stabilită în instituțiile penitenciare, fapt care face dificilă realizarea sarcinilor de bază a sistemului penitenciar. Toate acestea, creează o situație dificilă în relațiile interpersonale a persoanelor care ispășesc pedeapsa penală, de asemenea, duc la diminuarea încrederii condamnaților în angajații instituțiilor penitenciare. Prezentul articol este axat pe unele abordări doctrinare privind criminalitatea penitenciară, precum și pe relevarea parametrilor statistici ai acestui tip de criminalitate în Republica Moldova pentru perioada anilor 2016-2021.

Cuvinte-cheie: *criminologie penitenciară, criminalitate penitenciară, condamnați, recidivă, pedeapsa cu închisoare, penitenciar, sistem penitenciar.*

LA NOTION ET LES PARAMÈTRES STATISTIQUES DE LA CRIMINALITÉ PRISONNIÈRE EN RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA

La prévention et la lutte contre la criminalité sont une priorité pour tout État de droit. Les lignes directrices essentielles sont également la préservation du rôle de l'État en tant que garant de la sécurité personnelle, la prévention de la récidive des personnes précédemment condamnées, etc. Non seulement l'administration des établissements pénitentiaires joue un rôle particulier dans ce processus, mais aussi l'ensemble des mesures préventives visant à exclure les tensions dans des conditions de conflit accru entre les individus. Par conséquent, les crimes commis pendant l'exécution de la peine influencent négativement l'état d'ordre établi dans les établissements pénitentiaires, ce qui rend difficile l'accomplissement des tâches fondamentales du système pénitentiaire. Tout cela crée une situation difficile dans les relations interpersonnelles des personnes purgeant une peine pénale, conduit également à la diminution de la confiance des condamnés dans les employés des établissements pénitentiaires. Cet article se concentre sur certaines approches doctrinales concernant la criminalité carcérale, ainsi que sur la révélation des paramètres statistiques de la criminalité carcérale en République de Moldova pour la période 2016-2021.

Mots-clés: *criminologie pénitentiaire, crime pénitentiaire, condamnés, récidive, peine de prison, pénitencier, système pénitentiaire.*

ПОНЯТИЕ И СТАТИСТИЧЕСКИЕ ПАРАМЕТРЫ ПЕНИТЕНЦИАРНОЙ ПРЕСТУПНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА

Предупреждение и борьба с преступностью является приоритетом для любого правового государства. Существенными ориентирами остаются также сохранение роли государства как гаранта личной безопасности, недопущение рецидива в отношении ранее судимых и др. Особую роль в этом процессе играет не только администрация пенитенциарных учреждений, но и комплекс профилактических мероприятий, направленных на исключение напряженности в условиях повышенной конфликтности между людьми. Таким образом, преступления, совершенные в период отбывания наказания, негативно сказываются на состоянии порядка, установленного в учреждениях исполнения наказаний, что затрудняет выполнение основных задач уголовно-исполнительной системы. Все это создает сложную ситуацию в межличностных отношениях лиц, отбывающих уголовное наказание, а также ведет к снижению доверия осужденных к работникам пенитенциарных учреждений. Данная статья посвящена доктринальным подходам к пенитенциарной преступности, а также выявлению статистических параметров данного вида преступности в Республике Молдова за период 2016-2021 гг.

Ключевые слова: *пенитенциарная криминология, пенитенциарная преступность, осужденные, рецидивизм, наказание в виде лишения свободы, пенитенциарное учреждение, пенитенциарная система.*

Introducere

Criminalitatea în locurile de detenție pe tot parcursul existenței a atras atenția sporită a oamenilor de știință. Criminalitatea în locurile de reclusiune este consecința directă a contradicțiilor care există în societate și în sistemul penitenciar, refractate prin intermediul condițiilor de izolare a condamnaților de societate. În același timp majoritatea criminologilor susțin că criminalitatea penitenciară, păstrează toate caracteristicile inerente criminalității de natură penală generală [20, p. 84].

Criminalitatea, ca fenomen social, prezintă mai multe laturi și aspecte pe care știința criminologică trebuie să le urmărească și să le cerceteze. Un prim aspect este acela despre criminalitatea generală, adică starea criminalității, existența și volumul ei [8, p. 27]. Toate acestea trebuie surprinse și descrise în spațiul și limitele unde se petrec, unde au loc.

În literatura juridică criminalitatea în instituțiile penitenciare este denumită și criminalitate penitenciară [14, p. 647].

În prisma celor menționate mai sus atragem atenția că un segment specific acestui fenomen

Îl constituie criminalitatea în instituțiile penitenciare - structuri menite să realizeze resocializarea delincvenților. Criminalitatea în instituțiile penitenciare reprezintă în sine o diversitate de recidivă penală și de aceea este periculoasă după caracter și cruzime [22, p. 136].

Mediului penitenciar îi sunt caracteristice „tradițiile” și „obiceiurile” criminale, precum și disprețul față de personalitate, chiar și viață, iar pentru o bună parte dintre deținuți este caracteristică degradarea morală totală și respingerea valorilor „oficiale” (din punctul lor de vedere) [22, p. 136].

Metode de cercetare utilizate. În vederea realizării scopului trasat, în prezentul demers științific au fost aplicate o serie de metode, printre care: metoda logică, sistemică, comparativă.

Conținutul de bază al cercetării

Din punctul de vedere al criminologiei, criminalitatea penitenciară reprezintă un ansamblu de infracțiuni comise în instituțiile penitenciare de către persoanele care își execută sancțiunea de drept penal. Ea este o componentă a fenomenului infracțional, care diferă de criminalitatea generală după specificul locului de comitere (instituții penitenciare) și al subiecților (persoane care își execută pedeapsa penală) și care, în general, se reduce la recidivarea comportamentului infracțional din partea persoanelor față de care a fost deja pronunțată sentința de condamnare.

Analizând infracționalitatea, principalul element al obiectului criminologiei, distingem specificul criminalității penitenciare. Aceasta se manifestă atât prin tendințe și legități, cât și prin infracțiunile încadrate în acest tip de criminalitate.

În această ordine de idei, comportamentul persoanelor care își execută pedeapsa penală (indiferent de modalitate), comportament cercetat și de criminologie, poate fi divizat în

două grupuri: fapte prevăzute de legea penală ca infracțiuni și fapte lipsite de semnele infracțiunii (încălări de regim) [3, p.20].

Criminalitatea penitenciară reprezintă un fenomen social-juridic negativ, variabil din punct de vedere istoric, care este constituit dintr-o totalitate de infracțiuni săvârșite de deținuți sau personalul penitenciar într-o perioadă determinată de timp [3, p.23].

În perioada sovietică savanții a denumit infracționalitatea din instituțiile penitenciare – recidivă penitenciară [9, p. 31].

La etapa actuală în criminologie există două viziuni privind definirea criminalității penitenciare.

Unii autori atribuie criminalității penitenciare infracțiunile comise de către condamnați în perioada ispășirii pedepsei privative de libertate [17, p. 39].

Astfel, Parfinenko I. atribuie subiecților criminalității penitenciare doar condamnații, cu toate acestea subliniază că noțiunea „criminalitate penitenciară” pare corect a fi atribuită pentru infracțiunile comise de către preveniți și condamnați, care se dețin în izolatoarele de urmărire penală sau ispășesc pedeapsa în penitenciare [15, p. 41].

Autorul Dolgova A. definește criminalitatea penitenciară ca fiind criminalitatea persistentă în instituțiile penitenciare, în locurile de executare a sancțiunilor penale [13, p. 647].

Un alt autor, Filipova O., cercetând criminalitatea penitenciară, constată, că manifestarea frecventă a acesteia este recidiva penitenciară, care reprezintă fenomen social-juridic negativ, exprimat prin totalitatea faptelor interzise de legea penală săvârșite de condamnați care execută o pedeapsă privativă de libertate pentru comiterea anterioară a unei infracțiuni [19, p. 256].

Cercetătorii care au altă viziune referitor la definiția criminalității penitenciare sugerează să se atribuie acesteia împreună cu crimele comise de către condamnați în penitenciare

și infracțiunile săvârșite de către funcționarii penitenciarelor [18, p. 261].

Astfel, o parte din savanți reiterează că criminalitatea condamnaților și a funcționarilor din sistemul administrației penitenciare trebuie denumită ca fiind penitenciară, iar vinovații în comiterea crimelor legate de activitatea instituțiilor penitenciare – infractori penitenciari [16, p. 234].

Prin urmare, ni se pare că subiecților criminalității penitenciare pot fi atribuite:

- apropiații și rudele condamnaților care se află legal pe teritoriul penitenciarului;

- reprezentanții organelor de drept și de stat care desfășoară activitatea de serviciu în penitenciare;

- avocații, reprezentanții societății civile, cultelor religioase, organizațiilor naționale și internaționale care asigură protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, mass-media și a altor persoane care se află legal pe teritoriul penitenciarului;

- persoanele care ilegal se află pe teritoriul penitenciarului.

Autorul Ghirko S. atribuie criminalității penitenciare „manifestările infracționale ale condamnaților asupra altor deținuți, funcționarilor administrației penitenciare în cazul depășirii atribuțiilor de serviciu ori manifestarea unui comportament necorespunzător față de persoanele private de libertate, care contravine legislației, sau față de alte persoane” [12, p. 17].

În viziunea savantului Hohrin S., „criminalitatea penitenciară reprezintă o modalitate a recidivei penale”, cu toate acestea este important să se ia în considerare „pericolul social ridicat al acesteia deoarece fapta prejudiciabilă se comite nemijlocit în procesul executării pedepsei pentru crima anterioară în condițiile înlăturării măsurilor de prevenire a infracțiunilor și a altor delictе, demonstrează nedorința de a se corija, activ opunându-se normelor și valorilor unanim acceptate de societate” [21, p. 212].

Profesorul Antonean Iu. insistă pe ideea că criminalitatea penitenciară se divizează în infracțiuni comise de către condamnați (preveniți) și crime săvârșite de către funcționarul public cu statut special din cadrul sistemului administrației penitenciare [10, p. 101].

Analizând definițiile de mai sus ale criminalității penitenciare, trebuie remarcat faptul că caracterizarea criminalității penitenciare ar fi incompletă fără a lua în considerare infracțiunile comise de angajații din cadrul sistemului administrației penitenciare. După cum arată statisticile, anual sunt înregistrate din ce în ce mai multe infracțiuni comise de personalul administrației penitenciare [4].

Astfel, considerăm, că prin criminalitate penitenciară trebuie de înțeles totalitatea infracțiunilor comise de către condamnați la o pedeapsă privativă de libertate sau preveniți atât pe teritoriul penitenciarului (penitenciar, izolator de urmărire penală, izolator de detenție provizorie, casă de arest) [5] cât și înafara locului de detenție, precum și infracțiunile comise de către angajații din cadrul sistemului administrației penitenciare sau alte persoane într-o anumită perioadă.

Fiind o componentă a fenomenului infracțional, criminalitatea penitenciară se distinge prin același trăsături caracteristice criminalității în general: nivel, structură și dinamică [1, p. 11].

Totodată, pe lângă existența și volumul fenomenului, trebuie să se analizeze și să se evidențieze structura criminalității penitenciare în dependență de valorile sociale periclitate, adică părțile componente, grupele și genurile de infracțiuni din care se compune criminalitatea penitenciară. Aceste aspecte ale fenomenului criminal în instituțiile penitenciare se exprimă numeric, prin anumite date (absolute sau relative).

Criminalității penitenciare, ca și oricărui alt fenomen al lumii obiective i se poate

atribui o caracteristică cantitativă și calitativă. Partea calitativă și cantitativă la rândul ei caracterizează starea criminalității [11, p. 47].

Pentru caracteristica cantitativă a criminalității se utilizează îmbinarea a două noțiuni: “*starea și nivelul criminalității*”.

Referitor la nivelul criminalității penitenciare în Republica Moldova putem reflecta situația criminogenă din penitenciare pe ultimii cinci ani ca fiind următoarea: 2016 - 184 infracțiuni, 2017 - 146, 2018 - 281, 2019 - 354, 2020 - 125, 2021 - 198 [4].

În analiza sistemului infracțional este necesar de evidențiat indicii ce caracterizează criminalitatea penitenciară și anume: a) *structurageneralăacriminalitățiipenitenciare;* b) *structura unor grupuri de infracțiuni (patrimoniale, violente etc.);* c) *structura unor tipuri de infracțiuni (omoruri, furturi, tâlhării, jafuri, evadări, etc.).* Ponderea criminalității penitenciare în structura criminalității generale o determină numărul infracțiunilor comise în instituțiile penitenciare, raportat la ansamblul infracțiunilor înregistrate.

Conform datelor statisticii oficiale ale Administrației Naționale a Penitenciarelor (ANP) al Ministerului Justiției al Republicii Moldova în anul 2021 (la 01.01.22) în penitenciare se aflau 6396 persoane, iar la data de 01.01.2015 aceasta a constituit 8054 de persoane, în total numărul persoanelor deținute în instituțiile penitenciare s-a micșorat cu 1625 persoane sau cu 11,5%. Din datele prezentate mai sus se atestă o diminuare a numărului total de deținuți cu 4,27% și se explică prin faptul că s-au intensificat examinările în cadrul Comisiilor penitenciare a materialelor condamnaților care întrunesc condițiile pentru aplicarea prevederilor art. 91 /liberarea condiționată înainte de termen/ și art. 92 /înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă/ din Codul Penal, au fost revizuite dosarele persoanelor condamnate, pentru identificarea persoanelor care întrunesc condițiile prevederilor art. 91

CP la 17 august 2018, aprobate prin Legea nr. 179 din 26.07.2018 pentru modificarea unor acte legislative, precum și revizuirea dosarelor persoanelor condamnate, care cad sub incidența prevederilor Legii nr. 210 din 29.07.2016 [7] cu privire la amnistie și Legii nr. 163 din 20.07.2017 [6] (umanizarea politicii penale).

Criminalitatea penitenciară este dominată de aceleași legități privind existența și evoluția care influențează asupra criminalității generale dar, totodată, posedă și unele trăsături distincte, determinate de specificul locului și al contingentului. Crimele comise în penitenciare diferă de criminalitatea generală după proporții și structură, deoarece: a) unele infracțiuni, pot fi comise doar în penitenciare, precum evadarea din locurile de privațiune de libertate sau de sub escortă, sustragerea de la executarea pedepsei privative de libertate, terorizarea deținuților porniți pe calea corijării, precum și atacuri asupra administrației penitenciarului; b) comportamentul deținuților suportă o puternică influență din cauza subculturii penitenciarului, care încurajează comiterea unor infracțiuni (evadarea, acțiunile violente împotriva deținuților porniți pe calea corijării sau asupra cadrelor organelor de drept, sustragerile și acțiunile huliganice) ori sancționează cu severitate pentru unele fapte (de regulă, acestea sânt sustragerile de la deținuți); c) în locurile de reclusiune se modifică esențial factorii criminogeni: o parte din ei își pierd în mediul penitenciarelor orice influență, alții sânt însă generați anume de acesta din urmă.

Este necesar a ne opri în mod special asupra latenței deosebite a infracțiunilor săvârșite în penitenciare. Un anumit număr dintre aceste infracțiuni, fie din motive obiective sau subiective n-au fost în centrul atenției organelor oficiale. O parte dintre ele nu se aduc al cunoștința organelor de drept, deoarece victimele nu sesizează despre infracțiunea săvârșită. O altă parte este tănuțită de către administrația instituțiilor penitenciare, continuând să se afle

sub imperiul unui sistem perimat de aprecierea indicilor eficienței activității ei conform căruia cu cât sânt înregistrate mai multe infracțiuni, cu atât mai scăzut este nivelul de apreciere a muncii. Toate acestea, luate împreună, au ca efect reflectarea stării denaturate în evidența statistică. Un număr de infracțiuni nu le este cunoscut organelor de drept, iar unele de care ele au cunoștință sânt camuflerate, fiind înregistrate cu titlu de încălcări ale disciplinei sau accidente.

Acest fapt se confirmă prin următoarele date: numărul total de încălcări de disciplină pe parcursul anului 2021 este de 4792 cazuri, anul 2020 – 4539 în scădere cu cu 5,27%, anul 2019 – 2280 cazuri, anul 2018 – 3015 cazuri, 2017 – 2362, 2016 – 4068 și 2015 - 6812. La fel pe parcursul anilor 2015-2021, numărul cazurilor de folosire a băuturilor spirtoase și substanțelor toxice au o tendință de creștere (de la condamnați în 2021 au fost ridicate 954,28 (bragă) litri/15718,2 (băuturi alcoolice) litri) comparativ în 2020 au fost ridicate 833,2 (bragă) litri/11874,2(băuturi alcoolice) litri) [4].

Latența este caracteristică, în deosebi, infracțiunilor care într-o măsură esențială au devenit un fenomen normal al vieții din închisoare așa ca: huliganismul, vătămarea integrității corporale, tortura, tratament inuman sau degradant, acțiuni violente cu caracter sexual, furturile și jafurile, tâlhăria și șantajul, amenințarea sau violența săvârșită asupra unei persoane cu funcție de răspundere, circulația ilegală a substanțelor narcotice.

În instituțiile penitenciare ale Republicii Moldova, în perioada anilor 2016-2021, au fost săvârșite 1164 infracțiuni, în mediu acestea constituind 202 de infracțiuni pe an, însă trebuie de menționat că, în perioade diferite s-au comis un număr diferit de infracțiuni. În perioada anului 2021 în penitenciarele din Republica Moldova de către serviciile de securitate ale penitenciarelor au fost prevenite 168 infracțiuni intenționate ceea ce este cu 12

infracțiuni mai puțin decât în anul 2020, în anul 2019 – au fost prevenite 276 infracțiuni intenționate, în anul 2018 au fost prevenite 282 infracțiuni intenționate, în anul 2017 - 311 crime pregătite de deținuți, în anul 2016 – 262 cazuri, în anul 2015 -266 cazuri [4].

Studiind structura criminalității în penitenciarele din R.M. în perioada 2016-2021 am constatat: pe primul loc se află circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor pe teritoriul instituțiilor penitenciare (85.57%) 2016 – 141 , 2017 – 107, 2018 – 199, 2019 – 327, 2020 – 92, 2021 – 248 [4].

Efectuând analiza circulației ilegale a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor acestora am constatat că acestea au constituit în 2016 – 76,63% din numărul total de infracțiuni; 2017 – 73,28%; 2018 – 70,81%; 2019 – 91,11%; 2020 – 73,6%, 2021 – 81,8% [4].

Reieșind din statistica acestora, se atestă că cel mai mare număr de infracțiuni au fost înregistrate în 2019 înregistrându-se astfel 327 de fapte infracționale, ulterior observându-se o descreștere esențială a numărului infracțiunilor de circulație ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor pe teritoriul instituțiilor penitenciare în 2020 la 92 infracțiuni în 2021 această dinamică fiind în creștere până la 303 cazuri de fapte ilicite. Examinând dinamica celorlalte tipuri de infracțiuni în perioada 2016-2021 am constatat că pe locul doi sânt infracțiunile legate de nesupunerea prin violență cerințelor administrației penitenciarului (art.321 CP RM) și acțiuni ce dezorganizează activitatea penitenciarului(art.286 CP RM) – 30 infracțiuni, pe locul 3 infracțiunea - amenințarea sau violența săvârșită asupra unei persoane cu funcție de răspundere sau a unei persoane care își îndeplinește datoria obștească (art.349 CP RM) – 22 infracțiuni, pe locul patru escrocheria (art.190 CP RM) cu 19 infracțiuni, Furt (art. 186 CP RM) – 16

infracțiuni și Evadarea din locurile de detenție, eschivări de la ispășirea pedepsei (art.317; 319 CP RM) cu 14 infracțiuni [4].

Cea mai mare parte a crimelor înregistrate revine penitenciarelor semiînchise (83,6%).

O bună parte din infracțiunile săvârșite în instituțiile penitenciare le constituie acțiunile infracționale violente. În penitenciare sunt frecvente și infracțiunile cu scop acaparator, un număr mare din ele fiind însoțite de violență. Totuși observăm că în perioada de referință a fost înregistrat doar un caz de omor intenționat. În anul 2021 au fost înregistrate următoarele situații negative în instituțiile penitenciare: Pe parcursul anului 2021, serviciile de resort au realizat un șir de intervenții, printre care: percheziții, activități speciale, acțiuni de prevenire a introducerii obiectelor/substanțelor interzise, operațiuni de descoperire/curmare a infracțiunilor ce s-au pregătit/săvârșit în penitenciar.

Astfel, în anul 2021, au fost efectuate 12107 de percheziții (2020-10570), mai mult cu 12,69%, dintre care: planificate - 5176 (2020-5279), mai puțin cu 1,95% și inopinate – 6931 (2020 - 5291), mai mult cu 23,66%. Leziuni corporale: 1153 de cazuri depistate în mediul deținuților (2020-1024) ceea ce constituie o creștere cu 11,18%: 270 de cazuri depistate la sosirea din izolatoarele inspectoratelor de poliție (2020-237) indicator în creștere cu 12,22%, și respectiv, 883 de cazuri depistate la condamnați în instituțiile penitenciare (2020-787). Toate cauzele de leziuni corporale au fost cercetate și raportate secției de resort din cadrul Procuraturii Generale [4].

Din numărul total de leziuni corporale, 144 au fost stabilite ca urmare a altercațiilor dintre deținuți [16]. Aplicarea forței fizice: 475 de cazuri (2020-377) și 389 de cazuri de aplicare a mijloacelor speciale asupra deținuților (2020-296), astfel fiind atestată o creștere cu 20,63% la capitolul aplicarea forței fizice, iar la aplicarea mijloacelor speciale o creștere cu 23,90% comparativ cu perioada anului

precedent. Cele mai frecvente cazuri s-au produs în penitenciarele: nr. 11-Bălți (66/70 de cazuri), nr. 13-Chișinău (58/30 de cazuri), nr. 5-Cahul (51/42 de cazuri), nr. 2-Lipcani (45/45 de cazuri), nr. 6-Soroca (40/33 de cazuri), nr. 17-Rezina (33/25 de cazuri), nr. 12-Bender (25/29 cazuri) și nr. 18 – Brănești (31/16 cazuri). Toate aceste situații au fost documentate corespunzător, cu întocmirea actelor necesare de constatare a faptelor. Atac asupra angajaților: 22 de cazuri fiind stabilite ca tentativă de atac (2020-20 de cazuri de atac), în penitenciarele nr. 1 – Taraclia, nr. 2 – Lipcani, nr. 3 – Leova, nr. 5 – Cahul, nr. 6-Soroca, nr. 7 – Rusca, nr. 9 – Pruncul, nr. 11-Bălți, nr. 12-Tighina, nr. 13-Chișinău, nr. 15 – Cricova, nr. 17-Rezina și nr.18-Brănești. Pe toate cazurile au fost întocmite materialele corespunzătoare, conform art. 273 CPP și remise către procuratură, în rezultatul cărora au fost intentate dosare penale. Greva foamei: 711 cazuri de declarare a grevei foamei (2020-662 cazuri), indicator în creștere cu 6,89%, cele mai frecvente cazuri fiind înregistrate în penitenciarele nr. 3-Leova (67 de cazuri), nr. 6 –Soroca (77 de cazuri), nr. 11-Bălți (77 de cazuri), nr. 13-Chișinău (70 de cazuri) și nr. 17-Rezina (63 de cazuri). Faptul că cele mai multe cazuri au fost înregistrate anume în aceste instituții, se datorează statutului de izolator de urmărire penală pe care îl dețin, respectiv condițiilor și regimului de detenție. Automutilări: 839 de cazuri (2020-743 de cazuri), în creștere cu 11,44%, cele mai frecvente cazuri au fost înregistrate în penitenciarele nr. 3-Leova (70 de cazuri), nr. 5 – Cahul (69 de cazuri), nr. 6-Soroca (108 cazuri), nr. 13-Chișinău (168 de cazuri) și nr. 17 – Rezina (107 de cazuri) [4].

Numărul condamnaților în privința cărora au fost aplicate măsuri de asigurare a securității personale, conform art. 206 Cod de executare, constituie 719 deținuți, comparativ cu 619 deținuți înregistrați în anul precedent, cu 13,90% mai mult [4].

După cum am menționat anterior, o grupă aparte de infracțiuni în instituțiile penitenciare o constituie delapidările însă descoperirea acestora este destul de joasă. Foarte des în penitenciare au loc furturi de la alți condamnați din care cauză apar răfuiele fizice. De regulă victimele nu reclusează aceste acțiuni. Examinând cazurile de sustragere în perioada 2015-2021 observăm că furturile ocupă locul cinci constituind 1,58% din numărul total de infracțiuni înregistrate în această perioadă, tâlhăria și șantajul locul șase constituind 0,80%. Analizând dinamica acestora observăm că ponderea sustragerilor este zero cazuri în perioada 2018-2021. De aici putem conchide că faptelor infracționale date le este proprie o latență sporită.

O infracțiune specifică instituțiilor penitenciare cu un înalt nivel de latență sunt acțiunile violente cu caracter sexual (art.171, 172 CP RM). Din toate infracțiunile săvârșite în instituțiile penitenciare, cota acestora constituie 0,3%. În perioada de referință au fost înregistrate doar patru infracțiuni de acest gen.

Un rol deosebit de negativ asupra mediului penitenciar îl au grupările neformale create în locurile de reclusiune. Astfel, de regulă, majoritatea grupurilor existente în penitenciarele autohtone sunt de orientare comportamentală negativă. În general în toate penitenciarele din Republica Moldova s-au format trei structuri mari, această delimitare sa realizat după criteriul apartenenței etnice în modul următor: grupa rurală - compusă preponderent din moldoveni; grupă chișinăuană - compusă din etnici ruși majoritatea din Chișinău; grupa găgăuză - compusă din etnici găgăuzi și bulgari. Mai există și grupuri mici create după criteriul locului de trai [2, p.125].

Este cunoscut că în instituțiile penitenciare există grupări criminale organizate care au sub control toate resursele colectate din penitenciar și a celor injectate ilegal din afară, dirijare cu condamnații, soluționarea conflictelor etc. Acest control este înfăptuit

prin intermediul supraveghetorului în limbajul criminal „положенец” care este numit de către „hoții în lege”, acesta având o autoritate mare în rândurile condamnaților și este recunoscut de administrația penitenciarului.

Existența acestor organizări criminale în penitenciar duce la dezorganizarea activității instituțiilor penitenciare prin subminarea ordinii de către grupurile componente a acestei organizări. Creșterea pericolului acestor grupări criminale se datorează faptului că deseori persoanelor care au pornit pe calea corijării având o conduită ireproșabilă și o atitudine conștiincioasă față de muncă sunt defavorizați și înconjurați de o atmosferă de teroare. Deseori asupra lor se aplică acte de violență sau violență cu caracter sexual (această ne demonstrează materialele empirice studiate). Astfel, condamnații în penitenciare sunt clasificați conform tradițiilor și obiceiurilor criminale. Aceasta duce la reducerea șanselor de reeducare a condamnaților. Pentru a nu cădea în categoria „respinșilor” deținuții sunt nevoiți să accepte comportamentul impus de subcultură. Astfel condamnații săvârșesc încălcări de regim și chiar infracțiuni grave sau deosebit de grave. În baza celor relatate se poate afirma, pe buna dreptate, că în instituțiile penitenciare controlul este înfăptuit de către structurile criminale organizate, statului revenindu-i doar rolul de întreținere.

Ponderea acțiunilor care dezorganizează activitatea instituțiilor penitenciare în structura criminalității penitenciare nu atinge proporții mari, însă în ultima perioadă cunoaște o tendință de creștere (în 2021 au fost înregistrate 11 cazuri). Aceste infracțiuni prezintă un pericol deosebit pentru stabilitatea vieții penitenciarului, grație faptului că ele sânt comise, de regulă, de recidiviști și de persoane cu orientare criminală stabilă. Creșterea numărului de acțiuni dezorganizatorice, care, după specificul lor, sânt orientate împotriva deținuților porniți pe calea corijării și contra

administrației penitenciarului, indică o înrădăcinare a tradițiilor și viziunilor criminale în modul de viață al deținuților. Pe de altă parte, sporirea numărului acestor infracțiuni se datorează controlului din partea structurilor criminale asupra vieții penitenciarului și relațiilor dintre condamnați. Atmosfera în instituțiile penitenciare este perturbată de răfuielile dintre grupările aflate în libertate sau în detenție, de terorizarea deținuților care adoptă un comportament neacceptat de mediul criminal, de instigările la violență între condamnați și față de administrația instituției.

Concluzii

În baza materialului empiric și al celui doctrinar analizat în prezentul demers științific, concluzionăm că, criminalitatea penitenciară dispune de legitățile sale specifice și structură specială. Prin urmare, aceasta este privită ca tip de criminalitate de sinestătător.

În instituțiile penitenciare din Republica Moldova se săvârșesc de la 150 la 250 infracțiuni pe an și nivelul criminalității la o mie de condamnați este de la 35 la 40 infracțiuni în dependență de tipul penitenciarului.

Totodată, din studiul efectuat s-a constatat că circa 90% din numărul de infracțiuni săvârșite în instituțiile penitenciare îl constituie următoarele tipuri de infracțiuni, care și formează de fapt, nucleul criminalității penitenciare: 1) nesupunerea prin violență cerințelor administrației penitenciarului (art.321 CP RM); 2) acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor (art.286 CP RM); 3) amenințarea sau violența săvârșită asupra unei persoane cu funcție de răspundere sau a unei persoane care își îndeplinește datoria obștească (art.349 CP RM); 4) escrocheria (art.190 CPRM); 5) furtul (art.186 CP RM); 6) evadarea din locurile de deținere (art.317 CP RM); 7) eschivarea de la executarea pedepsei cu închisoare (art.319 CP RM); 8) tortura, tratamentul inuman sau

degradant (art.166/1 CP RM); 9) traficul de influență (art.326 CP RM); 10) violul (art.171 CPRM); 11) acțiuni violente cu caracter sexual (art.172 CP RM).

Referințe bibliografice

1. BUJOR, V., BEJAN, O., ILIE, S., CASIAN, S. *Elemente de criminologie*. Chișinău: Știința, 1997, 86 p.
2. CARP, S. *Crima organizată - factor dezorganizator al activității penitenciarelor*. În: Criminalitatea organizată și economia tenebroasă în Republica Moldova. Materialele Conferinței științifico-practice. Chișinău: ARC, 1999, p. 206-212.
3. CARP, S. *Prevenirea criminalității penitenciare*. Chișinău, 2004, 214 p.
4. *Date statistice ale Administrației Naționale a Penitenciarelor*. În: RAPORT privind activitatea sistemului administrației penitenciare pentru anii 2016-2021. <http://anp.gov.md/rapoarte-de-bilant-semestriale-anuale> (vizitat la 07.09.2022).
5. Legea Republicii Moldova cu privire la sistemul administrației penitenciare nr.300 din 21.12.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 16.02.2018, nr.48-57/124.
6. Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.163 din 20.07.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 20.10.2017, nr.364-370/616.
7. Legea privind amnistia în legătură cu aniversarea a 25-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova nr.210 din 29.07.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 09.09.2016, nr.293-305/632.
8. OANCEA, I. *Probleme de criminologie*. București: ALL, 1998, 208 p.
9. АЛЕКСЕЕВ, А. И., СОЛОПАНОВ, Ю. В. *Криминологическая характеристика и профилактика рецидивной преступности*. Москва: МВШМ МВД СССР, 1979, 101 p.
10. АНТОНЯН, Ю. М. *Преступность в местах лишения свободы и ее причины*. În: Уголовное право, 2002, №4, p. 101-104.
11. БУРЛАКОВ, В. Н., КРОПАЧОВА, Н. В. *Криминология*. Санкт-Петербург: Юпитер, 2002, 206 p.
12. ГИРЬКО, С. И. *Производство предварительного следствия по делам о пенитенциарных преступлениях: соразмерность*

участия. În: Российский следователь, 2019, №11, р. 17-21.

13. *Криминология. Учебник для юридических вузов.* Под общей редакцией ДОЛГОВОЙ, А. И. Москва: Инфра-М-Норма, 1997, 784 р.

14. *Криминология: Учебник для юридических вузов.* Под редакцией ДОЛГОВОЙ, А. И. Москва, 2002, 912 р.

15. ПАРФИНЕНКО, И. П. *Общее понятие пенитенциарных преступлений: система и виды.* Российский следователь, 2012, №7, р. 41-45.

16. *Пенитенциарная криминология: Учебник.* Под редакцией АНТОНЯНА, Ю. М., ГРИШКО, А. Я., ФИЛЬЧЕНКО, А. П. Рязань, 2009, 567 р.

17. *Пенитенциарная преступность: сущность и актуальные проблемы предупреждения.* Под общей редакцией КАЛИНИНА, Ю. И. Владимир: ВЮИ ФСИН России, 2005, 100 р.

18. СТАРКОВ, О. В. *Основы криминологии.* Уфа, 1997, 263 р.

19. ФИЛИППОВА, О. В. *Преступность в местах лишения свободы и ее предупреждение.* Диссертация кандидата юридических наук. Томск, 2009, 190 р.

20. ФИЛЬЧЕНКО, А. П. *Пенитенциарная преступность: определимся с понятием.* În: Человек: Преступление и наказание, 2008, №2, р. 84-89.

21. ХОХРИН, С. А. *К вопросу об особенностях характеристик пенитенциарной преступности.* În: Вестник Тверского государственного университета. Серия: Право, 2014, №3, р. 224-229.

22. ШИХАНЦОВ, Г. Г. *Криминология.* Москва: Зерцало, 2001, 359 р.

